

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Historie těžby uhlí na Kladensku

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0950
Kódování materiálu	VY_32_INOVACE_dej2_uhl17
Označení materiálu	uhl17_historie.pdf
Název školy	Gymnázium Kladno
Autor	PaedDr. Zuzana Vlčková
Anotace	Výukový materiál seznámí žáka s historií těžby uhlí na Kladensku v důležitých datech.
Předmět	Dějepis
Tematická oblast	Těžba uhlí na Kladensku
Téma	Historie těžby
Očekávané výstupy	Žák umí vysvětlit historii těžby uhlí na Kladensku a význam těžby pro rozvoj města a regionu.
Klíčová slova	Uhlí, těžba, štola, jáma, kutat, panství, stroj, sloj
Druh učebního materiálu	Dokument pro samostatnou práci žáků
Ročník	6 - 9
Cílová skupina	Nižší stupeň osmiletého gymnázia, druhý stupeň základní školy
Ověřeno	04.06.2014, O3
Literatura:	<p>[1] SEIFERT, Josef a Jiří KOVAŘÍK. <i>Doly, hutě a Kladno</i>. Kladno: Statutární město Kladno, 2013.</p> <p>[2] KOLEKTIV AUTORŮ. <i>DOBÝVÁNÍ UHLÍ NA KLADENSKU: (historie kladensko-slánsko-rakovnické pánve)</i>. Ostrava: OKD, a.s., Ostrava, 2006.</p> <p>[3] SEIFERT, Josef. <i>Konec kladenského uhelného revíru</i>. Libušín, 2002.</p> <p>[4] SKALNÍKOVÁ, Olga. <i>Kladensko: Život a kultura lidu v průmyslové oblasti</i>. Praha: ČSAV, 1959.</p>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Historický přehled dobývání uhlí na Kladensku

1463 - Nejstarší písemný doklad – povolení nejvyššího purkrabího Zdeňka ze Šternberka na dobývání uhlí u Malých Přílep a Železné na Berounsku pražským měšťanům Herinkovi, Mikuláši Dalekodomovi a zedníku Hanušovi (objeven Františkem Palackým, když pracoval jako archivář ve Šternberské knihovně)

1550 - Králem Ferdinandem I, vydáno privilegium k dobývání uhlí v krajích Žateckém, Litoměřickém a Slánském

1556 - V Basileji vydána kniha Georgia Agricoly „Dvanáct knih o hornictví a hutnictví“

1561 - Ferdinand I. udělil Kladnu titul městečka a znak (majitelem panství byl Jiří Žďárský ze Žďáru)

1716 - Byla zřízena pravidelná výuka na hornické učilišti v Jáchymově – byla tím založena jedna z nejstarších hornických škol na světě

1717 - Marie Františka, velkovévodkyně toskánská, udělila svolení k hledání uhlí u Otovic

1720 - Pravděpodobný počátek dolování uhlí u Otovic

1757 - Výnosem Marie Terezie byly stanoveny odměny nálezcům nových slojí

1772-1775 - První nález uhlí u Vrapic

1775 - Václav Burgr a Jakub Oppelt z Buckova (dnes Buštěhradu) – byla stanovena odměna nálezcům

1775 - Založen vrchnostenský horní úřad

Byly vyhloubeny první šachtice u Vrapic – Barbora, Jindřich a Václav. Nejhlubší byla jáma Barbora – 20 sáhů (37, 92 m)

1781 - Josef II. zrušil císařským patentem nevolnictví v Českých zemích – umožněno volné stěhování poddaných – pracovní síly pro hornictví

1783 - Patentem Josefa II. Vznikly na jednotlivých panstvích úřadovny (substitute) horního soudu (např. Buštěhrad, Zvoleněves, Nelahozeves, Smečno, Mšec)

1784 - Nejstarší dochovaná zpráva o dobývání uhlí na Kladensku s důlní situací

1786 - Objevena rašelina na močálovitých lukách u Rynholce a Kačice

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1789 - Horní regál – právo panovníka na nerostné bohatství v zemi a jeho těžbu byl rozšířen i na kamenné uhlí

1793 - V buštěhradských dolech se poprvé prováděly trhací práce střelným prachem

1795-1805 - Bylo propůjčeno 703 důlních měr – vznikla „uhelná horečka“ na Kladensku a Slánsku, lidé přicházeli v naději na nalezení „černého zlata“ přicházeli i o dříve nabytý majetek

1803 - Tento rok je považován za rok založení rodinné kutací společnosti Václava Černého z Buckova

1810 - Hledání uhlí v hnidouském údolí

1817 - Buštěhradskou vrchností byl vyhlouben mezi obcemi Dubí a Vrapice důl Sv. Jan. Byl proslulý výborným uhlím pro kováře

1822 - Buštěhradskou vrchností založena jáma Sv. Ludmila, která byla jako první vybavena parním těžním strojem (1836)

K čerpání vody z dolů sloužil zpočátku koňský žentour, později parní stroje

1825 -1827 - Vyražena nová štola – Josef, později také Josefo-ferdinandská. Do roku 1871 sloužila k těžbě a později k fárání do dolu Marie-Antonie.

1827 - V tomto roce ztratili horníci privilegium osvobození od vojenské služby.

1828-1830 - Stavěna koněspřežná dráha z Prahy (Bruska) do Lán

1835 - Profesor pražské polytechniky F. X. M. Zippe vydal první geologický popis karbonu v Čechách.

1835-1840 - Václavem Černým byla vyhloubena jáma Ludvík na rozhraní Stehelčevse a Dubí

1838 - Údajně první pokusy o koksování uhlí na Černého dole Kateřina – nejprve v milířích, později v koksovacích pecích

1840-41 - Vyhloubena jáma Marie-Antonie ve Cvrčovicích (jméno po velkovévodkyni toskánské) s velkou mocností hlavní kladenské sloje

1842 - V Brandýsku začala pracovat c.k. Kutební komise

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V Kladně byl založen důl Kübeck, pojmenovaný po prezidentu Všeobecné dvorní komory ve Vídni Karlu Bedřichu Kübeckovi.

V letech 1842-1856 byly v Brandýsku hloubeny jámy Michael a Layer, pojmenované po přednostovi horního úřadu v Příbrami

1846 - Legendární nález Jana Váni na katastru Kročehlav – odkrytí hlavní kladenské sloje

Vyhlobena jáma Kateřina-Josefa (majitelem byl Václav Novotný)

Nástupnická společnost Florentina Roberta (po společnosti Václava Černého) vyhloubila jámu Gut Hoffnung (Dobrá naděje)

Václav Novotný zakládá další jámy a spojuje se s Vojtěchem Lannou ve spolku „Prager Kohlenbergwerk nächst Kladno“ (Pražské uhelné doly u Kladna)

1848 - Zemřela velkovévodkyně toskánská a buštěhradské panství přešlo do majetku posledního korunovaného českého krále Ferdinanda V. Dobrotivého (rakouského císaře Ferdinanda I.), ještě v témže roce po jeho abdikaci do majetku Františka Josefa I.

Do spolku k Novotnému a Lannovi přistoupili bratři Kleinové (František, Albert a Hubert) a vzniklo „Kladnoer Steinkohlengewerkschaft“ – Kladenské kamenouhelné těžařstvo.

Zrušena roboty a všechny závazky plynoucí z poddanství.

Ve Vrapicích vznikla hudba Císařských buštěhradských dolů.

V roce 1882 koupila doly Společnost buštěhradské dráhy. Po první světové válce prodala Buštěhradská dráha doly Pražské úvěrní bance, která hudbu zrušila.

1849 - C. k. Kutební komise zahájila v místech pozdějšího závodu Kablo hloubení dolu Thinnfeld. Jméno dostal po geologovi a ministru orby Ferdinandu z Thinnfeldu. Důl Thinnfeld byl nejúspěšnějším dolem c. k. Kutební komise.

V tomto roce byly zahájeny přednášky na c. k. Vyšším báňském učilišti (k. k. Montanlehranstalt) v Příbrami. Prvním ředitelem se stal geolog F.X.M. Zippe.

Kladenské kamenouhelné těžařstvo zakoupilo u Nučic doly na železnou rudu.

1850 - Ministerstvo hornictví a orby udělilo Kladenskému kamenouhelnému těžařstvu koncesi ke zřízení železáren.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1851-1853 - Ve Vrapicích postavena kolonie dvanácti domků pro důlní dozorce a dělníky Císařských buštěhradských dolů. V jednom z domků byla nemocnice.

1852 - Na sever od Kladna nad tzv. Průhonem bylo vrtem prokázáno pokračování uhelného ložiska.

Pro vybudování železáren bylo založeno Kladenské železářské těžařstvo, v jehož čele stál Vojtěch Lanna a bratři Kleinové.

1853 - Byla založena Akciová společnost Buštěhradské dráhy (Bustiehrader Eisenbahn), jejími podílníky byli i Lanna a Kleinové.

Společnost převzala i koněspřežnou dráhu z Prahy do Lán.

1854 - V den svatby Františka Josefa I. a Alžběty bavorské byl na jámě Kateřina-Josefa vztyčen buližníkový balvan jako památník nálezu, později známý jako „Váňův kámen“.

Vznikly kladenské železářny – Vojtěšská huť, pojmenovaná po Vojtěchu Lannovi.

Zákon ukládal každému majiteli dolů zřídit Bratrskou pokladnu, jejímiž členy byli zaměstnanci a platili stanovený finanční příspěvek.

1857 - Byla započata stavba tzv. Kladensko – nučické dráhy pro dopravu železné rudy a vápence.

1858 - PŽS zahájila hloubení jámy Amálie, která se tehdy nacházela na jižním okraji městečka.

Ve Vrapicích byla postavena školní budova se třemi třídami.

Vznikla hudba PŽS zvaná „Váňovská“.

1863 - Byl zahájen provoz na zrekonstruované dráze Dejvice – Kladno (původně koněspřežka).

1867 - Zahájeno hloubení šachty František Josef v Dubí, která byla nejvýznamnější šachtou Císařských buštěhradských dolů.

1869 - V Kladně začalo svítit v ulicích prvních 20 petrolejových lamp.

1870 - Městečko Kladno bylo císařem Františkem Josefem I. povýšeno na město. Městský znak zůstal nezměněn.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1872 - Byla zahájena doprava na vybudované spojení nádraží Kladno – Výhybka a stanicí Dubí a od této spojky byly vybudovány vlečky na doly Engerth a Bresson.

Bylo zahájeno hloubení dolu Barré.

1873 - Do čela báňské správy uhelných a rudných dolů v Kladně a Nučicích byl PŽS jmenován Gottfried Bacher.

1880 - Bylo zahájeno hloubení jámy Robert ve Vinařicích.

1881 - V Kladně byl založen „Montánní klub“ pro účely odborného, vědeckého a dalšího vzdělávání. Jeho sekretářem byl jmenován Ing. Jan Karlík z dolu Mayrau, který je znám svým vynálezem tachografu – přístroje na zaznamenávání průběhu jízdy těžního stroje.

1885 - Do dolování na Kladensku vstupuje další těžařská společnost Mirošovsko – libušínské těžařstvo a začalo hloubit východně od Libušína důl Jan.

1887 - Na dole Thinnfeld bylo na povrchu zavedeno elektrické osvětlení.

1888 - Jižně od obce Libušín bylo zahájeno hloubení jámy Max.

1896 - Byla postavena elektrárna pro doly Thinnfeld a Kübeck a tím byla zahájena jejich elektrifikace.

Byla zahájena stavba kladenské novorenesanční radnice.

1898 - 29. května udělil císař František Josef I. Kladnu titul „Královské horní město“. V této době bylo v nejbližším okolí města v provozu 16 dolů. Mezi roky 1870 a 1898 byly zpřístupněny nejvýnosnější doly kladenského revíru.

1899 - Na dolech Kübeck a Engerth byly zavedeny elektrické vrtačky.

Bylo zahájeno hloubení dolu Schoeller.

1900 - Byla dokončena stavba novorománského kostela Nanebevzetí panny Marie na kladenském náměstí.

1902 - Na dole Thinnfeld byl zaveden první elektrický těžní stroj.

1907 - Na dole Ronna v Hnidousích byly zavedeny elektrické důlní lokomotivy.

1908 - Na dole Mayrau byly postaveny první koupele pro mužstvo. Do té doby se horníci myli až po příchodu domů.

1913 - Bylo zahájeno hloubení dolu Wanieck v Kamenných Žehrovicích.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1914 - Do kladenského městského znaku byl přidán hornický znak – zkřížené želízko a mlátek převázaná stříbrnou stuhou.

1922 - V Kladně byl postaven Hornický dům, který se pak stal Revírní radou horníků.

1923 - Na Hořkovci u Nového Strašecí byly objeveny zásoby žáruvzdorných jílovců – lupků, které se začaly těžit v roce 1927.

Bylo započato se stavbou Hornického lidového domu, který byl pak na dlouhou dobu kulturním centrem Kladna.

Byla vystavěna budova Revírní bratrské pokladny.

1924 - Ústřední báňská záchranná služba byla přemístěna z Libušína na důl Mayrau.

1928 - Byla založena Hornická muzea v Kutné Hoře a v Kladně.

1938 - Po postoupení pohraničních oblastí Německu bylo vnitrozemí odříznuto od některých energetických zdrojů. Byl vytvořen plán, jehož cílem bylo znovuotevřít některé uzavřené doly a hloubit nové a hledat nové uhelné zásoby.

1945 - Prezident Beneš podepsal dekret o znárodnění dolů v Československé republice.

1946 - Byl zřízen národní podnik „Středočeské uhelné a železorné doly“.

Bylo zahájeno vyučování na Průmyslové škole hornické v Kladně.

1949 - Prezidentem Klementem Gottwaldem byla vyhlášena tzv. Lánská akce – organizovaný nábor učňů do hornictví.

9. září byl poprvé slaven „Den horníků“ při příležitosti 700. let od vyhlášení jihlavského horního práva.

Doly byly postupně přejmenovány po představitelích nového režimu.

1958 - Byl zřízen národní podnik Výstavba kamenouhelných dolů v Kladně (VKD).

1983 - Bylo zahájeno hloubení jámy dolu Slaný.

1990 - Funkční doly dostaly zpět svá původní jména.

Důl Slaný byl uzavřen.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1993 - Byla vytvořena společnost Českomoravské doly, a.s. Kladno sloučením Dolu ČSM ve Stonavě, Dolu Kladno se sídlem v Libušíně a Dolu Tuchlovice se sídlem v Tuchlovicích.

1994 - Byla otevřena první část Hornického skanzenu na Dole Mayrau.

1997 - Byla zahájena likvidace Ronna a Mayrau.

2001 - Došlo k důlnímu neštěstí na dole Schoeller v Libušíně. Bylo rozhodnuto o jeho uzavření.

2002 - Byla ukončena těžba na dole Tuchlovice a na dole Schoeller.

Tím byla ukončena více než dvousetletá těžba uhlí v Kladensko-slánsko-rakovnickém revíru.